

Тетяна Антонюк

Київ (Україна)

НАВЧАЛЬНА КНИЖКА В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ: ІСТОРИКО-ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ

Історія української діаспори є важливою інтегральною складовою історії України, котра потребує ґрунтовного дослідження різних аспектів життя і діяльності наших співвітчизників за межами рідного краю. Одним із важливих напрямів культурної діяльності українців у країнах проживання є видавнича та освітня справа. З перших років поселення за межами материкової України українські громади усвідомлювали велике значення рідної школи і книги у процесах інтеграції в іншомовне середовище та у збереженні етнонаціональної ідентичності українських громад як представників українства, що здатні поширити позитивний імідж свого народу в світі. Тому велика увага надавалася розбудові шкільництва, а згодом і вищої школи та забезпеченню дітей і студентської молоді навчальною літературою. Без сумніву, підручники і посібники з різних галузей знань в діаспорі створили основу для збереження національної культури, мови, власної ідентичності, що в перспективі відіграло немало роль у становленні сучасної держави України. Саме від рівня науковості і практичної доцільності навчальної книги значною мірою залежить успішне засвоєння навчальних програм, а отже і формування відповідних культурних цінностей в українців діаспори. У фондах відділу зарубіжної україніки Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі – НБУВ) зберігаються документи, які дають змогу розкрити культуру навчальної книги в діаспорі. Серед документів зберігаються підручники, читанки, навчальні посібники для державних і приватних початкових, середніх і вищих навчальних закладів, а також для суботніх і недільних шкіл, які існували при українських церквах та

культурних осередках. Підручники з різних галузей знань, що видавалися і використовувалися у діаспорі (переважна їх більшість презентує гуманітарний напрям освіти), є важливою складовою книжкової культури України, яка потребує вивчення і висвітлення. Навчальна література створена в діаспорі відповідала запитам українських громад у країнах проживання, давала змогу адаптуватися дітям і молоді в умовах еміграції. Здобуття освіти нашими співвітчизниками у західній і східній українській діаспорі забезпечило важливий внесок у науку створення навчальної книжки.

Помітний інтерес громадськості і науковців до цієї проблеми в сучасній Україні і за кордоном спостерігається з кінця 80-х років ХХ ст., коли почала руйнуватися «залізна завіса» і Україна стала активно спілкуватися з діаспорою. Питання української діаспори та її культурно-освітньої діяльності, навчальної книги в діаспорі в незалежній Україні досліджують такі вчені, як А. Атаманенко, Л. Божук, С. Віднянський, О. Гомотюк, В. Губарець, Н. Гумницька, В. Євтух, О. Ковальчук, І. Ключковська, Б. Лановик, В. Трощинський та ін. Проте на сьогоднішній день ще не достатньо вивчені питання розвитку та діяльності українських видавництв за кордоном, роль навчальної книги в українській діаспорі

Список основних джерел та літератури:

1. Атаманенко А. Українська діаспора: проблеми і напрями дослідження / А. Атаманенко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки / відп. ред. І. Пасічник, Л. Винар, ред. А. Атаманенко. – Острог ; Торонто ; Нью-Йорк : Національний університет «Острозька академія», Світова Наукова Рада СКУ, Українське Історичне Товариство, 2005. – Вип. 5.

2. Божук Л.В. Шкільництво українського зарубіжжя: традиції та сучасний досвід / Л.В. Божук : Дис. ... канд. історичних наук: 09.00.12 – КНУТШ. – К., 2009.

3. Віднянський С.В. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет 1921–1945 рр. / С.В. Віднянський. – К., 1994.

4. Гомотюк О. Українська діаспора США у процесах українського державотворення: перспективи дослідження / О. Гомотюк // Наукові виклади: Історія України. – 2014. – № 5.